

VALTIONEUVOSTON ASETUS RUOKA-APUTOIMINTAAN MYÖNNETTÄVIIN VALTIONAVUSTUKSIIN

Turun kaupungin lausunto
8.8.2024

1 § Soveltamisala

Turun kaupunki pitää tarpeellisena, että ruoka-avulle saadaan pitkäjänteinen rahoitusmalli ja pysyvämmät rakenteet. Rahoituksen sisällyttäminen valtion talousarvioon tuo työrauhaa ja parantaa toimintamahdollisuuksia kaikkien ruoka-apuun liittyvien toimijoiden näkökulmasta.

Ruoka-apuun osoitettavan valtion määrärahan kasvattamiselle on selkeä tarve. On oikean suuntaista mutta täysin riittämätöntä, että valtion ruoka-apuun osoittamaa määrärahaa kasvatetaan 3 miljoonaan euroon vuoden 2024 talousarviossa ja siitä eteenpäin. Ruoka-avulle on pysyväisluonteinen tarve, joka ei ole vähenemässä lähivuosina. Toimijoita on kentällä runsaasti ja toiminta perustuu pitkälti vapaaehtois-toimintaan ja eri lähteistä saataviin erillisrahoituksiin. Myös Varsinais-Suomessa toimijat ovat pääsääntöisesti pieniä vapaaehtoistoimijoita, jotka toimivat hyvin pienillä ja riittämättömällä resursseilla. Rahoituksen hakeminen eri lähteistä on työlästä ja tuo toimintaan epävarmuutta. Riittävä valtion perusrahoitus toisi työn tekijöille vakautta omaan toimintaan tässä merkittävässä yhteiskunnallisessa tehtävässä.

2 § Avustuksen saajat

Asetuksella haetaan vastuutahoa ja koordinoijaa alueelliselle ruoka-avulle. Asetuksen perusteluissa todetaan, että avustus on lähtökohtaisesti tarkoitettu myöntää kerralla isompina avustuskokonaisuuksina hankehallinnoijana toimivalle keskustoimijalle eli alueella toimivalle kunnalle tai hyvinvointialueelle, joka koordinoi kokonaisuutta ja välittää avustusta eteenpäin avustettavan toiminnan osatoteuttajille alueella. Avustuskokonaisuudet myönnetään lähtökohtaisesti hyvinvointialueittain.

Turun kaupunki näkee, että avustuksen koordinaatitahon tulee olla viranomaistoimija. Turun alueen ruoka-aputoimijat ovat toivoneet kaupungilta tukea toiminnan kehittämiseen ja toimijoiden välisen yhteistyön vahvistamiseen.

Turun kaupunki katsoo, että avustuksen hallinnoijataho tulisi olla hyvinvointialue, joilla on vastuu sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä että asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä alueellaan. Hyvinvointialueille kuuluu myös lakisäätöinen vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhteensovittamisesta alueellaan. Monipuolinen ja riittävä palveluketju poistaa ruoka-avun tarvetta.

Kunnan lakisäätöinen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä koskee ensisijaisesti kunkin yksittäisen kunnan asukkaita.

Asetusluonnoksen mukainen malli vastuu kohdistumisesta joko keskuskunnalle tai hyvinvointialueelle jättää koordinaatiovastuun paikallinen sopimisen varaan. Tämä ei selkiytä vastuuta nykyisestä ja sisältää riskin, ettei koordinoivaa vastuutahoa löydy.

3 § Avustettava toiminta

Asetusluonnoksen mukaisesti valtionavustuksia voidaan myöntää kohdennettuna yleisavustuksena lahjoitetun ruuan jakelun ja muuhun siihen liittyvän ruoka-aputoiminnan järjestämisen kustannuksiin, lahjoitus- ja hävikkiruokapainotteisiin yhteisöruokailuihin sekä hankehallinnoijan ruoka-aputoimintaan liittyviin koordinaatiokuluihin. Turun kaupunki pitää kohdennusta tarkoituksenmukaisena. Pääosa rahoituksesta tulee jatkossakin suunnata ruoka-aputoimijoille, mutta myös koordinaatiosta aiheutuvat kulut on tarpeen korvata vastuutoimijalle. Vuoden 2023 valtionavustuksen haussa määritelty 10 prosentin osuus koordinaatiokuluihin on osoittautunut riittämättömäksi. Ruoka-aputoimintaan liittyy teknisen rahan jakamisen lisäksi välttämätöntä kehittämistyötä ruoka-aputoiminnan toimintaedellytysten varmistamiseksi, yhteistyön vahvistamiseksi alueellisesti ja kansallisesti sekä toiminnan tehostamiseksi. Tästä koituu koordinoijalle merkittäviä henkilöstökuluja sekä muita kustannuksia.

4 § Valtionapuviranomainen

Turun kaupunki pitää hyvänä, että vastuutaho on selkeästi määritelty, mutta ei ota kantaa vastuulliseen valtionapuviranomaiseen. Toiminnan näkökulmasta kaupunki pitää tärkeänä, että vastuullisella valtionapuviranomaisella on resursseja toimijoiden ohjaamiseen ja tukemiseen sekä ruoka-aputoiminnan kansalliseen kehittämiseen ja koordinointiin. Lisähuomiota tulisi kiinnittää ruoka-aputoiminnan toiminnan vaikuttavuuden mittaamiseen keskitetyllä mittaristolla.

5 § Valtionavustuksen hakeminen

Hakemukseen sisällytettävät tiedot ovat tarkoituksenmukaisia. Hakuprosessia helpottaisi ja tehostaisi sähköinen hakumenettely.

6 § Avustuksen määrä

Valtionavustuksen laskennallisessa enimmäismäärässä tulisi huomioida alueen asukasluvun rinnalla tai sen sijaan todellinen ruoka-avun tarve alueella. Avustuksen jaossa tulisi huomioida laskentaperusteena myös alueellinen työ ruoka-aputoiminnan kehittämiseksi sekä ruoka-avun tarpeen vähentämiseen kohdennettavat toimet ruoka-avunsaajien osalta.

Ruoka-apuun osoitettavan valtion määrärahan kasvattamiselle on selkeä tarve. Ruoka-avun nykyisen rahoitussuunnitelman mukainen 3 miljoonan vuosittainen valtion määräraha ruoka-apuun on riittämätön tarpeeseen nähden. Yksilöiden tarvetta ruoka-avulle ovat kasvattaneet sosiaaliturvan leikkaukset ja elinkustannusten nousu. Elinkustannusten ja vuokrien nousu, tuleva palkkatukiudistus ja STEA-rahoitusten leikkaukset heikentävät myös järjestötoimijoiden taloutta ja toimintaedellytyksiä merkittävästi. Valtionavustus kattaa vain pienen osan toimintakuluista ja niihin saadaan lisäksi tukea muun muassa kunnilta. Nykyisellään on epäselvää kenelle vastuu toiminnan avustamisesta kuuluu ja tämän vuoksi toimijat ovat hyvin eriarvoisessa asemassa eri alueilla.

7 § Avustuspäätös

Määrärahan myöntäminen kolmeksi vuodeksi kerrallaan tuo vakautta ruoka-aputoimijoille ja mahdollistaa pitkäjänteisemmän kehittämisen ja suunnittelutyön. Turun kaupunki on saanut toimijoilta palautetta, joissa toivotaan avustuksen jakamista järjestötoimijoille ennakoon. Pidempiaikainen rahoituspäätös mahdollistaa ennakoivan toimintatavan ja tukee näin järjestöjen toimintamahdollisuuksia.

8 § Hyväksyttävät kustannukset

Asetusluonnoksen mukaiset hyväksyttävät kustannukset ovat tarkoituksenmukaiset. Toiminnan järkevyttämiseksi on hyvä, että logistiikkakeskusten kulut hyväksytään avustuksen piiriin. On tärkeää, että avustuksen hallinnoinnista vastaavan tahon osalta hankehallinnoinnista aiheutuvat hallinnolliset henkilöstökulut ja verkostoyhteistyön toimintamenot sisältyvät hyväksyttäviin kuluihin. Nykyinen koordinaatiotoiminnalle osoitettu rahoitusosuus on osoittautunut riittämättömäksi.

Yhteisöruokailujen ja hävikkiruokaa täydentävän ravintoarvollisen ruoan osalta tulisi tarvittaessa hyväksyä myös kohtuulliset edelleen jaettavan ruuan ostokulut.

9 § Kirjanpito

Avustuksen seuranta tulee jatkossakin edellyttää avustuksen saajilta. Turun kaupunki on tunnistanut, että tämä edellyttää koordinaatitahon tuottamaa tukea avustuksen saajille.

10 § Voimaantulo

Turun kaupunki pitää tärkeänä ripeää asetuksen valmistelun ja vuoden 2025 hankehaun käynnistämisen aikataulua, jotta toimintaan ei tule katkosta vuodenvaihteessa 2024–2025.

Muut huomiot ja kommentit

Turun kaupunki pitää hyvänä, että asetuksella tuetaan pitkäjänteistä ruoka-aputoiminnan rahoitusta ja kehittämistä. Asetuksella tulisi määritellä selkeämmin valtionavustuksen koordinaatiovastuu viranomais-toimijoiden kesken.

Nykyisen Sosiaali- ja terveysministeriön myöntämän ruoka-aputoiminnan rahoituksen yhteydessä on toteutettu useita kehittämistyöpajoja, joissa ruokatoimintaa on ollut yhteiskehittämässä alueen järjestötoimijat, seurakunnat, hyvinvointialue, alueen kunnat ja elinkeinoelämä. Tämä kehittäminen on koettu merkitykselliseksi roolien ja vastuiden tunnistamisessa ruokatoiminnan kokonaisuudessa, ja jatkossa tämä kehittäminen tarvitsee resurssointia niin paikallisella kuin kansallisellakin tasolla.

Turun kaupungin kannanottona on, että on tarpeen määritellä ja säätää myös laajemmin ruoka-aputoiminnan rooleista ja vastuista liittyen mm. kehittämistoimintaan ja muuhun avustamiseen.